

27. Кутакова Т. Б. Необхідність вивчення зарубіжного досвіду кондомініумів [Електронний ресурс] : фонд «Інститут економіки міста» / Т. Б. Кутакова. – Режим доступу : <http://www.old-opec.hse.ru>.

28. Строкань І. Управління житлово-комунальним господарством: досвід Кракова / І. Строкань // Економіка України. – 2000. – № 10. – С.74–77.

29. Семенов С. Г. Жилищная политика Франции – объединения совладельцев жилья / С. Г. Семенов, Е. Н. Шебаршина // Жилищное и коммунальное хозяйство. – 2002. – № 2. – С. 24–27.

30. Єфіменко І. А. Кондомініум як суб'єкт самостійного управління житлом / І. А. Єфіменко // Вісник Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого – 2010. – №3. – С. 104–112. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vnyua_etp/2010_3/11_Efime.pdf.

31. Пантелеймоненко А. Становлення та розвиток житлової кооперації Німеччини / А. Пантелеймоненко // зб. наук. праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту : Економічні науки. - 2011. – № 2. – С. 187–201.

32. Пантелеймоненко А. Становлення та розвиток житлової кооперації у Великобританії / Андрій Пантелеймоненко // Вісті: діловий випуск центральної спілки споживчих товариств України. – 2012. – № 9. – С. 3–6.

33. Білоброва Т. О. Розвиток орендної кооперації як спосіб вирішення житлових проблем в Україні / Т. О. Білоброва // Міжнародний кооперативний рух: генезис та тенденції сучасного розвитку: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., 16–17 лютого 2012 р. – Полтава : ПУСКУ, 2012. – С. 302–305.

Рецензент – д.е.н., професор Пантелеймоненко А.О.

УДК 35.087.44:631.11

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СТРАХУВАННІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Марценюк-Розарьонова О.В., к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет***

Розглянуто сутність і значення державного регулювання процесів страхування аграрних підприємств. Визначено необхідність розробки урядом України на основі зарубіжного досвіду стратегічного плану побудови і розвитку системи страхування аграрних ризиків з визначенням ролі уряду, типу та рівня підтримки.

У процесі дослідження встановлено, що створення ефективної системи розподілу та управління ризиками сільськогосподарського виробництва повинно стати важливим напрямом сучасної аграрної політики, що забезпечуватиме підвищення захисту економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників. Обґрунтовано необхідність створення прозорого та ефективного механізму державної підтримки аграрного страхування, спрощеного механізму відшкодування збитків і вимоги, за яких зберігаються умови забезпечення гарантій інтересів кожної із сторін.

The essence and importance of state regulation of insurance of agricultural enterprises. The necessity of the development of the Government of Ukraine on the basis of foreign experience in the strategic plan of construction and development of agricultural insurance risks to the definition of the role of government, the type and level of support.

In protssi study found that an effective system of risk management and distribution of agricultural production should be an important area of modern Agricultural Policy that will ensure increase protection of economic interests of agricultural producers. The necessity to create a transparent and effective mechanism of state support for agricultural insurance, simplified mechanism for compensation and claims in which the stored condition to guarantee the interests of each party.

Постановка проблеми. Сільськогосподарське виробництво у нашій державі є однією з життєво важливих галузей суспільного виробництва і постійно повинно підтримуватись державою. Не випадково і міжнародний досвід роботи сільгосподарських виробників та страхових компаній доводить, що держава є головним учасником аграрного страхування. В багатьох країнах влада розглядає державну підтримку страхування як конкретні інвестиції в сільське господарство, які запобігають можливим майбутнім витратам держави у випадку несприятливих погодних умов та забезпечують продовольчу безпеку та стабільність. Ефективне страхування можливо тільки при застосуванні системного підходу при побудові аграрного страхування в країні.

Передумовою розвитку аграрного страхування є обов'язкова участь держави в організації страхування, яка може проявлятися в безпосередньому страхуванні ризиків, через підтримку приватного страхування та в солідарності участі як держави, так і місцевих бюджетів, професійних об'єднань виробників та страхових компаній. Агροстрахування є засобом збереження стабільності фінансового стану, а також покращання кредитоспроможності сільськогосподарських виробників, тому що кредитні організації всіх типів віддають перевагу тим сільськогосподарським підприємствам, які мають гарантію збереження певного рівня доходів при настанні стихійних лих і втраті врожаю. Воно дозволяє найкращим чином об'єднувати інтереси учасників ринку аграрного страхування та держави, першочергове завдання якої – забезпечення стабільного економічного зростання добробуту громадян та їхнього соціального захисту. Але, незважаючи на переваги агροстрахування, страховий ринок в аграрній сфері України залишається найменш розвинутим, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

На даний момент актуальним є визначення ролі держави і страхових компаній в організації аграрного страхування та побудова ефективних і дієвих взаємозв'язків між страховими організаціями і виробниками сільгосп-продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню теоретичних основ та організаційно-економічних аспектів в страхуванні аграрних підприємств присвятили свої праці вітчизняні й зарубіжні вчені, зокрема: М.М. Александрова, В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.М. Горбач, Я.А. Гнядек, М. Дем'яненко, А.Н. Залетов, О. Клименко, П. Лайко, С.А. Навроцький, С.С. Осадець та багато інших теоретиків і практиків у сфері страхування.

Постановка завдання. Розглянути сутність і значення державного регулювання процесів страхування аграрних підприємств. Визначити необхідність розробки урядом України на основі зарубіжного досвіду стратегічного плану побудови і розвитку системи страхування аграрних ризиків з визначенням ролі уряду, типу та рівня підтримки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день Україна переживає період глибоких змін. Проте, вона має значний потенціал для розвитку сільського господарства та подальшого впливу на європейські ринки. При цьому, одним з елементів ринкової моделі аграрного сектору є створення нової системи страхування з метою зниження рівня ризикованості виробничої діяльності. Страхування сільськогосподарського майна розвива-

лося в усьому світі як головний інструмент управління ризиками з метою зменшення негативного впливу погоди та природних ризиків.

Інфляційні процеси роблять здійснення довгострокових видів страхування в національній валюті неможливим. Тому розмір страхового полісу не в змозі гарантувати господарству повного покриття матеріальних втрат. Водночас, запровадження поправних коефіцієнтів на розмір страхового відшкодування залежно від часу виплат призводить до різкого подорожчання страхових тарифів, що суттєво обмежує і так малий попит економічного захисту на ринку сільськогосподарського страхування. Зменшує зацікавленість аграріїв до агрострахування і відмова держави компенсувати страхові премії у 2009-2010 роках. Неналежний рівень інформації про стан і можливості страхового ринку в сільському господарстві теж мають неабиякий вплив на стан агрострахування [1].

Сільське господарство, як і будь-яка інша галузь економіки, має свої особливості, які зумовлюють певну специфіку в прояві ризиків в ньому. Основними факторами ризику в аграрній сфері є природні сили; тривалий період виробництва, за час якого ринкова ситуація може значно змінитися в несприятливий для аграрного підприємства бік; технологічний процес, що жорстко обмежений в часових рамках; фінансовий ризик, зумовлений значною капіталоемністю аграрного господарства; сезонність виробництва, що передбачає необхідність в сезонних кредитах, обсяг яких практично не зменшується з року в рік; досконала конкуренція, що набуває виняткового значення, особливо у високоврожайні роки, коли різко збільшується пропозиція сільськогосподарської продукції [4].

На основі досвіду закордонних країн, уряд України повинен розробити стратегічний план побудови і розвитку системи страхування аграрних ризиків з визначенням ролі уряду, типу та рівня підтримки.

Держава є головним регулятором системи аграрного страхування, особливо в період становлення і розвитку аграрного страхування в Україні. Виходячи з того, що уряд є виразником загального інтересу суспільства, а також того що спостерігається певний брак довіри між аграрним і страховим сектором, саме уряду має належати головна роль у об'єднанні зусиль учасників аграрного страхування та збалансуванні їх інтересів.

Ситуація, яка склалася на сьогодні в Україні стосовно страхування сільськогосподарських ризиків, щонайменше гальмує прогрес. Урядовцям різних державних структур, керівникам страхових компаній і навіть спеціалістам сільського господарства і традиційного страхування бракує знань з різних функціональних та операційних аспектів, які є конче необхідними для належного розвитку системи страхування сільськогосподарських ризиків.

В Україні відсутнє спеціальне законодавство, яке регулювало б агрострахування. З огляду на унікальні характеристики агрострахування (наприклад, системний ризик, необхідність технічних знань, клієнтської бази, страхових продуктів різноманітних дизайнів), таке становище являє собою проблему.

Для системи аграрного страхування характерні такі ознаки, як обмеженість даних, неадекватна актуарна експертиза та недостатня прозорість. Крім того, дослідження, які проводяться в цій сфері, не отримують достатнього фінансування, погано скоординовані і не мають у своєму розпорядженні всіх необхідних даних. У цій системі відсутнє належне ліцензування і не має всієї

необхідної нормативної бази. Більше того, захист споживачів послуг агрострахування практично відсутній. Уряд України усвідомлює потенційну цінність страхування сільськогосподарських ризиків для розвитку сільського господарства. Але попри висловлене на державному рівні розуміння важливості розвитку агрострахування та визначення необхідних для цього заходів, на сьогодні чіткого стратегічного плану уряду щодо покращення ситуації а агрострахуванні досі немає. Основні проблеми та шляхи їх вирішення при державному регулюванні аграрного страхування в Україні узагальнено автором на основі критичного аналізу страхового ринку в табл. 1.

Таблиця 1

Основні проблеми та шляхи їх вирішення при державному регулюванні аграрного страхування в Україні*

Параметри системи страхування	Проблеми	Шляхи вирішення
Стратегія розвитку системи агрострахування в Україні	Відсутність довгострокових стратегій та планів розвитку та адаптованих до вимог СОТ критеріїв формування системи страхування	Розробка довгострокових стратегій та програм розвитку аграрного страхування. Розробка концепції розвитку аграрного страхування. Гармонізація критеріїв формування аграрного страхування з вимогами СОТ
Види страхування в АПК	Не визначені чітко об'єкти та ємність ринку страхування	Затвердження переліку видів сільськогосподарського страхування, розробка методології розробки тарифних ставок, регулювання строків укладання договорів та їх виконання; формування вимог до страхових компаній, які займаються аграрним страхуванням, видача окремої ліцензії на цей вид страхування
Законодавчо-нормативна база аграрного страхування	Відсутність закону про аграрне страхування, правил та методик визначення та урегулювання збитків	Прийняття закону України «Про аграрне страхування в Україні». Виділення аграрного страхування в окремий вид страхування. Розробка єдиних правил та методик розрахунку збитків
Участь держави в системі страхування ризиків сільськогосподарства	Не сформовані принципи та критерії участі держави в аграрному страхуванні	Удосконалення участі держави в субсидуванні витрат на страхування сільськогосподарським виробникам. Розробка основних принципів та критеріїв участі держави в аграрному страхуванні
Формування використання бюджетної допомоги	Не враховано багатоваріантний підхід та гнучкість системи в зв'язку зі змінами погоди та фінансовим станом виробника	Можлива розробка бюджетної допомоги з врахуванням фінансово-економічного стану страхувальників, ризику та необхідності цієї продукції для країн
Взаємодія між учасниками страхування	Відсутність тісної взаємодії та інфраструктури аграрного страхування	Побудова інфраструктури аграрного страхування, забезпечення допомоги державними органами в розвитку страхування
Кадровий потенціал	Відсутність спеціалізованих кадрів	Навчання персоналу страхових компаній, співстрахування страхових компаній з науковими інститутами

*Джерело : узагальнено автором

Світовий досвід страхування сільськогосподарських ризиків, який довів його ефективність, може бути запозичений і адаптований до умов України. Принципи раціонального страхування сільськогосподарських ризиків уже визначені і є прийнятими для всіх країн. Це, насамперед, прозорість та обмін інформацією між зацікавленими сторонами, послідовність при застосуванні процедур та політики серед усіх клієнтів; актуарно обґрунтовані тарифи відповідно до ймовірності настання ризиків, передбачених страховою програмою; усвідомлення наслідків застосування дизайнів страхування, які субсидуються державою, для галузі в цілому; створення мережі фахівців, що забезпечує постійну наявність ресурсів для підтримки розгортання агрострахування в довгостроковій перспективі.

В Україні достатньо велика кількість страхових компаній, які зацікавлені працювати у сфері агрострахування і цілеспрямовано розробляють страхові продукти для сільськогосподарської галузі, що зростає. Однак, слід визнати, що для розвитку цієї галузі необхідне об'єднання зусиль.

Метою державного втручання в страховий процес повинно бути створення умов для розвитку та підтримки аграрного страхування не тільки в роки з несприятливою погодою. Важливо також знайти стимули для постійної участі сільських товаровиробників у страхуванні.

Для створення ефективної системи агрострахування необхідно створити умови для ефективного функціонування ринку, суб'єктами якого будуть страхові компанії, товариства взаємного страхування, перестраховальники, сільськогосподарські товаровиробники, держава. Тобто система має поєднувати в собі державну та приватну складову із балансом проблем щодо економічної ефективності та соціальної справедливості. Оптимальна система аграрного страхування має пропонувати різноманітні страхові продукти щодо об'єктів страхування (страхування витрат, страхування виробництва та страхування доходу), потреб сільськогосподарських товаровиробників (стандартні й специфічні) набору ризиків (мультиризикові та одноризикові), видів страхування (класичне індексне), які матимуть різний рівень покриття та відповідно різні ціни на пропоновані продукти.

Законодавством має бути визначений прозорий та ефективний механізм державної підтримки аграрного страхування, спрощений механізм відшкодування збитків і вимоги, за яких зберігаються умови забезпечення гарантій інтересів кожної із сторін тощо.

Висновки. Розвиток аграрного страхування за державної підтримки потребує прийняття спеціального закону, створення саморегульованої організації страховиків, розроблення спеціального механізму перестраховування за участю українських страховиків, держави та міжнародних перестраховиків. Лише внаслідок якнайширшого розподілу ризиків, можна вибудувати стабільну і ефективну модель аграрного страхування за державної підтримки. Ця модель має передбачати також диференціацію програм підтримки за ризиками, регіонами та способами страхування і повинна ґрунтуватися на тісній взаємодії страховиків і держави, залишаючи простір для конкуренції страховиків.

Однією з основних умов ефективного розвитку аграрного страхування є участь держави. Головним учасником аграрного страхування – урядом поки ще не розроблено ефективно діючої інституціональної структури аграрного

страхування. Держава повинна знижувати податкове навантаження, стимулювати експорт сільськогосподарської продукції, контролювати сировинні ринки. На рівні держави необхідно надавати допомогу при розробці нових страхових продуктів і підтримувати страховиків адміністративними заходами й інфраструктурними інвестиціями. Зараз при дефіциті бюджетних коштів більш доцільно використовувати «програмний підхід», приділяючи більше уваги навчальним, маркетинговим та інформаційним заходам.

Удосконалення державного нагляду за страховою діяльністю необхідно спрямувати на посилення якості виконання органами державної виконавчої влади функцій щодо нагляду за страховою діяльністю в напрямках упередження: банкрутства страховиків, грубого порушення ними зобов'язань перед страхувальниками, здійснення псевдострахування з метою відмивання грошових коштів, виплати керівникам та інших відповідальним особам підприємств, особливо державного сектору.

Таким чином, створення ефективної системи розподілу та управління ризиками сільськогосподарського виробництва повинно стати важливим напрямом сучасної аграрної політики, що забезпечуватиме підвищення захисту економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників, сприятиме залученню інвестицій і кредитних ресурсів в аграрний сектор економіки, нарощуванню виробництва сільськогосподарської продукції. Усі напрями удосконалення системи агрострахування потребують зусиль з боку держави, страхових компаній і аграріїв. Їхні дії повинні бути злагодженими та системними, а отже чітко визначеними на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Сучасна парадигма страхування: суть та протиріччя / В.Д. Базилевич // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2010.- № 81-82 – С. 6-9.
2. Сахно О.В. Агрострахування як інструмент управління ризиками в агропромисловому комплексі України / О.В Сахно // АгроСвіт.- 2010.-№ 10.- С. 12-15.
3. Туманова О.А. Особливості державного регулювання страхування сільськогосподарських ризиків в Україні / О.А. Туманова // Агро світ. -2010. - №10.- С.14-17.
4. Шолойко А.С. Адаптація зарубіжного досвіду страхування з державною фінансовою підтримкою в аграрній сфері України / А.С. Шолойко // Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». – 2010. - №11. – С. 181-188.

Рецензент – д.е.н., професор Коляденко С.В.

УДК 631.155.3

ВТРАТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: ВИДИ, ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ

***Мироненко О. І., к.с.-г.н., доцент; Ватуля І. Д., доцент
Полтавська державна аграрна академія.***

В сучасних умовах господарювання все частіше маємо проблеми з ситуацією, коли вузьким місцем становиться не виробництво, а зберігання, переробка продукції та спрямування її до споживача. В статті класифіковано втрати продукції, зокрема тієї, що формує кормову базу для тваринництва.

In modern conditions of managing increasingly we have problems with the situation where the bottleneck is not the production, storage, processing of products and directions to the consumer. This article classifies loss products, particularly the one that generates the feed base for livestock.